herpy

AGAMER

Uromastyx aegyptia

Uromastyx aegyptia er den største piggstjertagamen: en tung, planteetende ørkenøgle fra Egypt, Midtøsten og Den arabiske halvøy som kan bli opptil 76 cm og veie 2,5 kg. Den graver dype huler, soler seg i sterk varme og krever et svært stort, tørt terrarium med kraftig UVB. Arten er sårbar i naturen og passer bare for en erfaren holder med god plass.

Familie: Agamidae Engelsk: Egyptian Spiny-tailed Lizard Tidligere navn: *Stellio spinipes; Uromastyx leptieni; Uromastyx microlepis* Publisert 16. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**40-76 cm** total lengde inkl. hale
Vekt	**1 000-2 500 g**
Levealder	**15-30 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Bakkelevende og gravende**
Biotop	**Ørken og halvørken**
Vanskelighetsgrad	**Erfaren**

STELL

Min. terrarium	**240 × 120 × 120 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**27-32 °C**
Varmeplass	**50-55 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**20-30 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 3
Vinterhvile	**16-22 °C** 8-12 uker
Kosthold	**Planter**
Holdes	**Alene eller parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**6-23 egg**
Inkubasjon	**56-84 dager** ved 33-34 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Sårbar (VU)**

Om arten

Uromastyx aegyptia er den største arten i slekten. Voksne dyr er over 40 cm lange og veier omkring 1 kg, og de største blir opptil 76 cm og 2,5 kg. Til sammenligning blir de fleste andre piggstjertagamer 25-50 cm. Kroppen er bred og tung, beina er korte og sterke, og den flate halen er dekket av kranser av spisse skjell. Halen brukes som våpen i hulens inngang. Voksne dyr er ofte grå til gråbrune, men kan bli lyst gule når de er varme.

Det skilles mellom tre underarter: nominatformen *U. a. aegyptia* fra Egypt, *U. a. microlepis* fra det meste av Den arabiske halvøy, Irak og Irans kyst og *U. a. leptieni* fra Oman og De forente arabiske emirater. Den siste er mindre enn de to andre og blir opptil omkring 50 cm. Navnet *U. leptieni* sees fortsatt i handelen og i eldre litteratur.

Arten ble beskrevet i 1775. Lokalt kalles den *ḍabb* (dhab), og den er jaktet for kjøtt og skinn. Voksne dyr er rolige og kraftfulle, men forsvarer seg med halen hvis de blir presset. Størrelsen gjør arten til en krevende oppgave: den skal ha et terrarium som fyller som et lite rom, og store mengder friske planter hver dag. *U. aegyptia* passer derfor bare for en erfaren holder med god plass.

Utbredelse og leveområde

Uromastyx aegyptia lever i Egypt øst for Nilen og på Sinai, i Israel, Jordan, Syria, Irak, det vestlige Iran, Saudi-Arabia, Kuwait, Qatar, De forente arabiske emirater, Oman og Jemen. Underarten *U. a. leptieni* finnes i Oman og De forente arabiske emirater, fra området ved Muscat over kystsletten Batina og de østlige utløperne av Hajarfjellene til Musandamhalvøya. *U. a. microlepis* lever i ørkener og halvørkener på Den arabiske halvøy og i nabolandene.

Utbredelsen er flekkvis, og arten er sjelden i store deler av området sitt. Den regnes som sårbar (VU), og bestanden går tilbake på grunn av tap av leveområder og jakt.

> **Naturlig utbredelse:** Egypt, Israel, Jordan, Syria, Irak, Iran, Saudi-Arabia, Kuwait, Qatar, De forente arabiske emirater, Oman og Jemen.

LEVEOMRÅDE

Uromastyx aegyptia lever i flate til lett bølgende ørkener og halvørkener med grov sand, grus eller stein og spredt buskvekst, for eksempel saltbusker, bukketorn og enkelte akasietrær, opptil omkring 1.500 m over havet. Dyrene foretrekker steder med litt, men ikke helt manglende plantedekke. De graver huler som kan bli over 10 m lange og opptil 1,8 m dype. Hulen holder temperatur og fuktighet stabile: 30 cm under inngangen er det i gjennomsnitt 6 °C kjøligere enn utenfor. Dyrene bruker den som tilfluktssted for middagsheten, om natten og under vinterdvalen.

Arten er dagaktiv og sterkt styrt av temperaturen. Om sommeren kan luften nå 43-50 °C, og aktive dyr har en kroppstemperatur på omkring 33-42 °C. Den kritiske grensen ligger ved 51 °C. Om våren kikker dyrene lenge ut av hulen med hode og forbein før de soler seg, og i høysommeren trekker de seg tilbake i den hetteste delen av dagen. Det meste av årets aktivitet ligger om våren og forsommeren. Fra høsten til februar sees dyrene bare sjelden, på klare dager med en jordtemperatur over 35 °C, og om vinteren ligger de i hulene ved 10-14 °C. Føden er planter, særlig urter og blomster i regntiden.

Les mer: Vinterdvale og årstider

Stell

TERRARIET

Et voksent dyr skal ha et terrarium på minst 240 × 120 × 120 cm (lengde × bredde × høyde). Målet følger en enkel tommelfingerregel: terrariet skal være minst tre ganger så langt som dyret og minst like bredt, så et dyr på 70-76 cm kan snu, grave og velge mellom varme og kjølige steder. Høyden gir plass til et dypt bunnsubstrat og til varmelamper og UVB-rør i riktig avstand over solplassen. Et terrarium i den størrelsen er i praksis et selvbygd møbel av tre, PVC eller plast med glassdører eller store åpne fronter. Mindre dyr, for eksempel av underarten *U. a. leptieni*, som blir omkring 50 cm, kan klare seg med 180 × 60 × 60 cm. Unge dyr kan bo i et mindre terrarium en tid hvis det har samme temperaturgradient, men de vokser raskt.

Bunnen skal kunne graves i og være minst 15-20 cm dyp, av fint sand blandet med jord uten gjødsel og litt leire, så gangene holder. Hold de øverste par centimeterne tørre, og fukt bare litt i dybden. Unngå kalksand og knuste valnøttskall, som kan gi tarmtilstopping. Ekskrementer og urinsyre fjernes daglig, og bunnsubstratet skiftes helt hver 3.-4. måned. Syke eller skadde dyr flyttes midlertidig over på kjøkkenpapir.

Terrariet skal ha god ventilasjon, helst med nettlokk. Bygg solplassen av store, flate steiner eller skifer under varmelampen, gjerne som en stabel med mellomrom, så dyret kan krype inn og velge temperaturen sin. Fest steinene, så de ikke velter når et tungt dyr graver under dem. Gi minst tre store skjul, fordelt mellom den varme og den kjølige siden. Varmelamper avskjermes, så dyret ikke kan røre dem. Hold ett dyr i hvert terrarium, og hold aldri ulike arter av *Uromastyx* sammen.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Solplassen skal ha en overflatetemperatur på 50-55 °C, målt med et infrarødt termometer rett under lampen. Den kjølige siden ligger på 27-32 °C. Et så stort dyr og terrarium krever flere varmelamper, for eksempel to-tre halogenspoter på 100 W, så solplassen er stor nok til hele kroppen. Varmen skal komme ovenfra, aldri fra en varmematte under bunnen: dyret flytter seg ikke i tide fra en for varm bunn og kan bli brent. Er solplassen for varm eller for kald, så juster med en dimmer eller ved å heve eller senke steinene.

Om natten slås varmen av, og temperaturen kan falle til romtemperatur, omkring 18-22 °C. Dyret skal hele tiden kunne trekke seg bort fra varmen.

I naturen hviler arten fra høsten til tidlig vår. I fangenskap kan det gis en kjølig vinterdvale: daglengden kortes ned til 6-8 timer, romtemperaturen senkes til 16-22 °C, og solplassen holdes på omkring 30 °C, så dyret kan varme seg og tømme tarmen. Hvilen varer 8-12 uker; tallene for hvilen er lånt fra slektens mindre arter. Gi bare vinterdvale til friske, velnærte dyr, og vei dem før og under hvilen.

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten skal være lav, omkring 20-30 %, målt ved bunnen på den kjølige siden. Vedvarende høy luftfuktighet gjør dyret sykt, så ikke sprøyt terrariet. Bunnen fuktes bare litt i dybden, så gangene holder, og hulene får et fuktigere mikroklima enn overflaten, mens de øverste centimeterne er tørre.

Dyret får nesten alt vannet sitt gjennom føden og drikker sjelden. En stor, stabil skål med friskt vann skader ikke i et godt ventilert terrarium og kan hjelpe tynne eller nyinnkjøpte dyr. Skift vannet daglig.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og trenger kraftig lys. Bruk en stor LED-lampe eller flere lysstoffrør på ca. 6500 K som dagslys, adskilt fra varmen; dyrene er mer aktive og spiser bedre med det. UVB er nødvendig: arten hører til Ferguson-sone 3, og T5 HO-rør på 12-14 % over cirka halvparten av terrariets lengde på den varme siden skal gi en UV-indeks på 4,5-6 ved solplassen. Rørets avstand avhenger av om det sitter over eller under nettet; kontroller med en UV-måler. Skift rørene etter 6-12 måneder eller etter produsentens anvisning. Dagen er 12 timer om sommeren og kortere om vinteren.

FÔRING

Uromastyx aegyptia er planteeter. Omkring 90 % av fôret skal være bladgrønt og blomster, ca. 5 % harde grønnsaker og ca. 5 % tørrfôr. Et voksent dyr spiser store mengder: gi en stor skål med varierte salatblandinger, ruccola, løvetannblader, endivie, pak choi, kålrotblader og litt grønnkål, og spiselige blomster som løvetann, hibiskus, rosenblader og blomkarse, gjerne fra egen hage og alltid uten sprøytemidler. Høy og gress blir også spist. Harde grønnsaker som squash, gulrot og erter rives fint.

Frø og belgvekster hører naturlig med: tørkede, knuste linser og hvit hirse gir protein og fett, men fører til fedme hvis de gis oftere enn én gang i uken, og i små mengder. Unger under seks måneder får ingen frø. Frukt er en sjelden godbit, høyst et lite stykke én gang i måneden. Insekter er ikke nødvendige; en enkelt støvet melorm eller superorm kan gis av og til.

Unger fôres hver dag med så mye de kan spise, og voksne fôres 4-5 ganger i uken. Dryss maten med kalk og et vitamintilskudd to ganger i uken. Bipollen gis ofte i altfor store mengder; la heller blomstene dekke behovet.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Voksne dyr er rolige og stasjonære, men territorielle overfor artsfrender, særlig hanner overfor hanner. Hold dem enkeltvis. Et par kan bare holdes sammen i et terrarium som er minst dobbelt så stort som minimumet, og selv da er det ingen garanti. Unger er mindre territorielle og kan holdes sammen til de nærmer seg kjønnsmodenhet.

Et nytt dyr skal ha fred de første ukene. Oppdrettede dyr faller raskest til, mens viltfangede kan bruke opptil seks måneder. Har dyret ikke spist etter to uker, skal en veterinær se det. Håndter ikke dyret i tilvenningen, ut over veiing. Etterpå kan du tilby fôr fra hånden. Nærm deg langsomt og alltid nedenfra, aldri ovenfra, for det ligner en rovfugl. Et voksent dyr veier 1-2,5 kg og kan slå med den kraftige halen hvis det føler seg presset; løft det nedenfra og støtt hele kroppen. Hold dyret utenfor terrariet i høyst én time om gangen, fordi det trenger varmen. Vei dyret én gang i måneden, og søk veterinær ved stort vekttap. Vask hendene etter kontakt, for krypdyr kan bære salmonella.

Les mer: Karantene og hygiene Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannen er som regel slankere enn hunnen, har et bredere hode og kraftigere farge. Voksne hunner er pæreformede. Kjønnsforskjellene er mest tydelige hos kjønnsmodne dyr; hos unge er kjønnet vanskelig å se.

Alder og størrelse ved kjønnsmodenhet er ikke dokumentert for arten. Sett bare velnærte, fullvokste dyr i avl.

PARRING

Avl er bare sparsomt beskrevet for arten, og tallene i dette og de følgende avsnittene er lånt fra slektens mindre arter, særlig *U. acanthinura*. Avl følger en kjølig vinterdvale, som setter dyrene i gang. Etter hvilen økes lyset og temperaturen igjen, og først deretter settes hunn og hann sammen. Begge skal være i god hold.

Paringen er voldsom. Hannen sirkler rundt hunnen, nikker med hodet og biter seg fast i nakkefolden hennes. Selve paringen varer noen få minutter. Terrariet skal være stort nok til at hunnen kan komme seg unna. Følg med på at hunnen ikke blir skadet, og skill dyrene fra hverandre hvis det går for langt.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger eggene 4-6 uker etter en vellykket paring. Kullet er på omkring 6-23 egg alt etter hunnens størrelse, alder og helse; en så stor hunn ligger trolig i den høye enden. Sett en stor leggekasse med en blanding av sand og jord inn på den kjølige siden i god tid, så hunnen venner seg til den. Bruker hun den ikke, så flytt den til den varme siden. Jorden skal være så fuktig at gangen holder.

Etter egglegging er hunnen tydelig tynnere. Gi henne ro, rikelig med fôr og eventuelt en elektrolyttløsning uten smak. Hun tar som regel igjen det meste av vekten og spiser og soler seg normalt innen 1-2 uker.

INKUBASJON

Grav eggene forsiktig opp med hansker på, og legg dem i samme stilling som de lå i, i en lukket beholder med fuktig perlitt som er akkurat fuktig nok til å klumpe seg når man klemmer på den. Legg dem et par centimeter fra hverandre. Etter 1-2 dager skal det være dugg på sidene av beholderen; ellers tilsettes litt vann. Vei beholderne én gang i uken for å følge fordampningen.

Ved 33-34 °C klekkes eggene etter 56-84 dager; høyere temperatur gir kortere rugetid.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene holdes enkeltvis eller i små grupper i store terrarier med samme solplass og temperaturgradient som de voksne, eller i store plastkasser. Gi dem mange skjul. Bunnen er kjøkkenpapir, fliser eller bar bunn til ungene er minst ett år.

Ungene får de samme grønne plantene og blomstene som de voksne, finskåret, og fôres hver dag. Frø og tørkede belgvekster gis først fra seksmånedersalderen. Tynne eller uttørkede unger kan tilbys vann. Skill ungene før de blir kjønnsmodne; de vokser raskt og krever tidlig mye plass.

Helse og vanlige feil

De fleste problemene skyldes for lite varme eller UVB, for høy luftfuktighet og feil kost:

- Beinskjørhet (sekundær nutrisjonell hyperparatyreoidisme) ved for lite UVB, kalk og D3.
- Luftveisbetennelse og slim ved konstant høy luftfuktighet.
- Fedme ved for mange frø og for mye protein, og ved for lite plass til å bevege seg.
- Tarmtilstopping ved kalksand, valnøttskall og for lav temperatur.
- Brannskader fra varmematter og ubeskyttede lamper.
- Parasitter hos nyinnførte dyr. Hold nye dyr i karantene i 3-6 måneder.
- Skorpete sår på leppene og huden, som hos piggstjertagamer kan skyldes bakterien *Devriesea agamarum*. Den smitter mellom agamer og krever behandling hos veterinær og grundig desinfeksjon av terrariet.
- Eggleggingsproblemer hos hunner uten egnet leggeplass.

Et friskt dyr er rundt og fast, har klare øyne og spiser regelmessig. Vekttap, manglende appetitt og slapphet krever en veterinær med erfaring i krypdyr.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.